

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historica Relatio De Ortu Et Progressu Fidei Orthodoxae In Regno Chinensi Per Missionarios Societatis Jesu

Schall von Bell, Johann Adam

Ratisbonae, 1672

Cap. XI. Collata P. Adamo rerum Mathematicarum praefectura
confirmatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11805

centum ferè candidati, quibus sola oriza dabatur, ut nunquam non præsto essent, si contingeret aliquem ex primoribus decedere, qui prævio examine in demortui locum succederent. Turbam inutilem succidere statuit Senatus: expectabatque nutum Patris Adami, quos potissimum è competitorum grege deligendos designaret. Hic enim verò ad genua æmuli, & ad aram hostes. Pluribus opem, quam deprecabantur, attulit Pater; quamvis minimè nesciret, quod & venit, apud improbos beneficia non nisi ingratitude compensari.

CAPUT XI.

*Collata P. Adamo rerum Mathematicarum.
Præfectura confirmatur.*

Præfectura rerum Mathematicarum insigne est apud Chineses muneris publici genus, & inter Magistratum summos jam olim recensitum. Hanc Patri Adamo, Rex nuperis comitijs, ex occasione Eclipsis præteritæ solaris, deferri per tribunal rituum demandavit. Dissimulabat tantisper executionem Senatus, sive Astronomorum gratiâ, qui spe dignitatis hujus dejecti, præsidum nonnullos, edicti Regij ad indigenas revolvendi spe, retardabant; sive quòd ipse dubitaret, dissonas mentes

H 4 èvesti-

120 *Initia Expedit. Christianæ ad Chinens.*
è vestigio coalescere posse, ideo cavendis motibus tempori suo servandam mandati expeditionem putabat. Urfit destinata Rex ipse, minimè alieno patrociniò permotus. In anni supra millesimum sexcentissimi quadragesimi quinti diem decimam Februarij, incurfura Lunæ Eclipsis, calculatione Europæâ usu recepto annunciabatur. Defuit libello titulus, quem præfigere ad regem erat moris præfecti Mathematicum. Illico erudiri voluit à Tribunali rituum Imperator, quod illud sit decreti officij silentium? Nonnulla excusantem tribunalis Præfidem, expedire ad unguem, quæ jufferat, præcepit: universis omnino Mathematicis, tum alumnis Regijs, tum alijs quibuscunque, atque omni rerum ad tribunal hoc pertinentium comitatu subijci Europæo Patri mandavit: aliud pro decore Reipublicæ & novæ regulæ utilitate non fore dictitans; minus in officio in incertum evagantes cæteroquin ingeniorum motus coerendos.

Nomen dignitatis P. Adamo per institutionem, quam profitebatur, alienius est visum, quam quod ab eo suscipi se pateretur. Quamvis præfectura Mathematicum, si rem spectes nihil moribus Societatis adversetur: Imò literariæ Reipublicæ propria, nullius præterea esse videatur, si hujus non sit. Insignia tamen Magistratûs gerenda; statis dierum intervallis tenen-

tenendum Palatium ; quotidie ad negotia expedienda pro tribunali capienda sessio ; curæ denique à scopo primario salutis animarum prosequendæ deviantes suaserunt ; ut humeros , saltem oneribus præfecturam comitantibus , quâ posset, subtraheret. Exposuit Regi ; se sacri, quod gerebat, muneris ratione, quotidie manè DEO Sacrificium offerre ; statutas preces per diei curriculum persolvere ; minùs tantis momenti officij adeo eminentis præfuturum , qui uno eodémque tempore multùm disparia satagere cogeretur. Principiò igitur , cum suboffensus videretur Rex existimatæ repulsæ, suscepti omnino muneris , etiam annitente , qui missioni præerat Superiore , dissimulanda fuit cura : donec exoratus Imperator alleviaret occupationes privato vitæ generi difformes. Absolutus subinde ab onere aulico Pater ; subditorum tribunal è Regiâ translatum in ædes Europæas : omissi redditus onerosi Magistratibus apponi soliti ; Ipse , quòd præferret conditionem advenæ , more ab omni obsequio exemptorum hospitem, ac tantummodo maximi momenti indigenis indulto , honoris simul ac commoditatis eximio incremento , quotidie bis positâ mensâ perpetuò ali cœpit ; quæsturæ tribunali, ad initium cujusque mensis pecuniæ, & orizæ , ac necessariorum quidquid appendendum esset, affatim ministrante : Patre ita

122 *Initia Expedit. Christianæ ad Chinens.*

sine suâ sollicitudine futuro perenniter, gratiâ summis quoque Magistratibus invidendâ, Regis convivâ.

Uti nulla rerum naturalium est, cui non suus innascitur vermis, aut teredo adhæret, à quibus vexatur; ita huic quoque tribunali Mathematicorum, seu collegio, cui recens præfectus erat Europæus Sacerdos, evenit. Redacta in ordinem Astronomorum Regionum turba: compulsi ad obsequium hominis exteri tanto arrogantiores Indigenæ, quanto literatiores: præclusa contentionum materiâ jussi stare ad unius Præsidis arbitrium, studijs antiquitatis patriæ, & ingeniorum solito æstu sepositis. Acerbissima hæc, quæ foris iram sine viribus movissent, domi validum nacta sunt telum, quo exosa novitas, & Europæum in Chinis collegiū poterat concuti, vel omnino everti. Avaritia duorum ex Academicis Alumnatus Regij questum sibi, odium magistro factura conspirat cum malevolis. Paciscitur pecuniam; ut privata, quæ Pater nemini unquam communicare in animum induxisset, sibi explorata, ijs communicet; Sincerè nunquam ab illo tradendam methodum, ad quam edicto Regio compulsi essent; ut materia minimè aliquando deficiat criminandi Chinensium doctrinam, & stabilendi Europæam: Ab hoste nondum placato, ob præteritas offensas nihil certi, nihil

nihil sinceri præstolarentur. Interea se qui intimos animi illius recessus, uti non fallebant, penetrâssent, ad amissim prodituros quæ nôssent, & quæ non nôssent, auro apud avidum pecuniæ impetraturos.

Conjuratio jam in tuto videbatur. Comportatur insignis pecunia: obærantur Alumni: scopum factio proximis Collegij rituum comitijs attentat. Defert ad hunc Senatum compositas ad persuasionem querelas, & Patrem non minùs, quàm Majestatis atque inde mortis reum accusat. Actio erat, quod contra jus Regni, Regiâmq;e munificentiam dignitate adeo eminenti, rerùmque undique affluentium copiâ nondum satur Europæus munera nihilominus docendi gratiâ accipiat; & insuper quos pecunia degluberet, planè quoque oppressos indignissimè atterat. Nacti ex præsidibus quendam Sùn CHI Scây, nuper P. Adamo offensum, quòd ipso rogante cuidam Mahometanorum nuper in aditu Magistratûs, quem immeritò petebat, cum poterat, non favisset, apto fomiti scintillam commiserunt. Arreptâ hic vexationis reponendæ opportunitate diem Patri edicit. Nihil ille fraudis suspicatus ex improvisò evocatur: causam ex Præsidente palàm audit. Usurpari scilicet ab Europæo Sacerdote Jura duorû Tribunalium Ly' & Ly': Deinde ipsum,

ipsum, quem administraret Magistratum subreptio Regis diplomate niti: Tandem passum esse se corrumpi muneribus. Tum allegat testes, sententiam rogat, oppido urget, & tantum non extorquet. Valde perculit illa criminatio, futurum crimen inauditum, & indubitata nece piandum, quod audacter affirmaret; nullum ex supremo isto Senatu meminisse edicti, quo Magistratus Mathematicum P. Adamo conferretur. Plus negotij causa- bat, quod amplius duabus horis interea excusum archivium, quo libelli supplices cum responsis atque edictis asservantur, nihil exhibuerit ejus, de quo agebatur diplomatis. Soli interea ardentissimo expositus Pater, ex quo triduo toto deinde capite indoluit, nemine afflictum accedere aut colloqui permissio. DEO, & bonæ causæ de more invocato circumspicit, si fortè innoxium à conspiratione aliquem à codicillis nancisceretur, qui denuo Archivium eventilaret. Utrumque impetravit: ac producto mox diplomate: Quis, inquit ad Præsidentem, capitis nunc damnabitur? En Regiâ manu signatum, & exaratum edictum, quod negasti. Obmutuit ad allegata Præses. Tum minore negotio falsi testes confutati, convicti suæ improbitatis accusatores, Tartari demum in eosdem, ac Coryphæum Præsidentem, inveci probris & convitijs mulctatos pro merito exercuerunt.

Aderat

Aderat in Senatu amicissimus Patris FAU cognomento ; divinâ duce providentiâ eo die ac loco submissus , cùm per tres antea continuos menses à confesso privatâ de causa abfuisset . Hic eam spem boni successûs , quam innocenti ejus præsentia fecerat , postea facto insigni cumulavit . Expeditâ enim pro æquitate sententiâ statim progressus ad Regem universæ rei seriem enarravit ; retulitque postea ad Senatum Regis nomine , minimè impunè abire permitendas eas calumnias & convitia , quas Mathematici & horum fautores adversus suum Præsidentem Europæum Patrem protulissent : Perseptum esse regi Præsidentem Mathematicum TAM JÔ VAM Virum esse fidei integerrimæ , nec minùs pium , quàm innoxium : velle Imperatorem adversarios omnes coram Supremo Senatu Patri Joanni Adamo genua flectere , & posthac emendandam culpam demissè deprecari . Quibus ad mandatum Imperatoris præstitis ipse ille supremus Senator , & tribunalis rituum dignior Præsides , postridie domum Patris Adami convenientes , pridianam injuriam abunde officijs suis compensarunt . Redacti exinde in meliorem ordinem Mathematici , pulsus inquietis , & substitutis , qui honestiorem frugem pollicerentur . Promovit Christianam rem hæc literatorum fracta superbia . Dicto obsequentiores facti sensim assueverunt ei , qui hætenus impunè refraga-

fraga-

fragabantur potestati : & quia cum imperio literarum notitia Dei ac virtutis simul instillabatur ; passim flectebantur ad complectendam, desertis Idolis, fidem Christianam. Magnus continuo numerus per Baptismum Ecclesiae aggregatus ; insecuta templi ac pietatis exercitiorum uberior frequentatio : & , si delectus non adhiberetur , quem necessarium esse constat, omnes illico dedissent manus ; cum interim multorum sola desideria firmandae voluntati acceptarentur .

Commendavit deinceps quoque virtutem P. Adami insolita à lucro & fastu abstinencia ; quae duo sibi arrogare erant soliti antecessores ex officio praesentis Magistratus. Moris erat , ut quoties aliquis in Collegium seu tribunal hoc mathematicum admitteretur , omnes primi anni redditus in praesidis emolumentum cederent : Avarum hunc morem sustulit , ne munere quidem accepto. Praeterea Praesides auctoritatis suae facturi incrementum , aegre ad colloquium admittebant subditos ; & si admitterent , in caeremonijs Sinicis observandis superstitiosi ac tædiosissimi fastum immanem praeserebant : Pater eminentiae suae fastigio contentus , abiectiones aulicas à secum acturis amovit , & familiarissime admissos audire , & negotia expediri facilius imposterum fecit. Odisse demum non poterant eum , à quo saepissime

mè

mè se protegi, & quo nonnunquam intercedente inſperatò ſe à Rege remunerari ſentiebant. Academici autem illi, qui tempeſtatem nuper concitaverant DEO vindice, ut creditum eſt, cum eo, qui acceſſerat ad improbitatem promovendam, præſide, meritas pœnas dederunt. Eorum alter peſte correptus unâ cum Matre, fratre, uxorè, & filijs brevi ſublatus eſt. Quòd tamen Chriſtiani eſſent, ægrotos inviſit Pater, & à peccatis per pœnitentiæ Sacramentum abſolvit. Verùm, cum Chriſtianæ virtutis merito, contagium ipſe domum retulit, nihilominus DEO dante brevi à periculo eluctatus. Alter quia ſubdoluſ & pervicax ingenio, ipſi quoque tribunali rituum viſus eſt, ejectus ab eodem, & domi ſuæ egeſtate confectus. Præſes aliquot poſt menſibus in patriam XENSY reverſus, ut ſuos inviſeret, à conterraneis forcipibus dilaniatus, extractoque corde & comesto, miſerè periit. Ejus filius Doctorem albo non multò antè adſcriptus, dum in curiâ magiſtratu fungitur, ſat levi de cauſâ privatus officio, & bonis fiſco addiſtis, in exilium ad deferta Tartarica relegatus eſt: Machinis, quas in fonti paraverant, in authores recidentibus.

Pacatis rebus mathematicis aliquid præterea domesticæ moleſtiæ expediendum ſupererat. Ex quo Tartari imperio potiti ſunt, ſingulorū tribunalium.

nalium Magistratus, sibi ex æquo cum Chinesibus diviserunt, & quandoque summa rei penes solos Tartaros mansit. Plane idem in mathematicum tribunal futurum videbatur; in quo jam essent, qui Ephemerides Tartaricè vertent, quique ad ingenium indigenarum sibi arrogaturi viderentur quoque cætera. Non erat, diviso imperio, res Patrum publica privatæque ex animi sententiâ processura. Consulitur tribunal rituum, atque ab illo postea Rex, cum Senatus supremæ tantum judicaret esse potestatis, communem omnibus Magistratibus morem, in uno mathematicum collegio limitare. Rex causâ discussâ, præter opinionem pro Europæo Patre decedit: Inquietos primùm populares suos, qui litem moverant, flagris ac verberibus excipi, solâ vitâ donari: Tribunal rituum verò pœnâ pecuniariâ multavit, quod tales tribunali mathematico addidisset, qui fastidij plurimum, ac plus detrimenti quam auxiliij adferrent.

Adhuc alius lapis offensionis obstabat. Ille nimirum, qui, priusquam Tartari imperium obtinerent, præfecturâ Mathematices potiebatur. Illis quippe regiam ingressis, ac sceptrum obtinentibus, quod in hac arte tantillum instructus, annis aliquot apud Tartaros eidem operam impendisset, non nihil placuit: Postea se junxerat Mathematicis, cupiens amplius erudiri?

erudiri ; quò sibi aditum ad præfecturam jam semel delibatam pararet. Rebus non ex voto succedentibus impatiens , P. Adamo ad id muneris evecto nõ acquiescebat, imò nihil omitebat existimationi suæ promovendæ ; donec omnino ejus ad culmen deducendæ spe prorsus excidit. Quod casu eo, quem narrabimus, accidit.

Solent Nationes istæ laudum cupidissimæ res abs se bene gestas , quemadmodum & majorum suorũ memoriam marmoribus incisam æternitati transcribere : Quæ elogia vel in quadrata basi, aut in tergo testudinis, aut columnâ statuuntur. Imperator Patruo adhuc viventi hunc honorem decrevit; quò res ab illo præclare gestas posteritati commendaret. Marmora in aditu Regiæ erant erigenda , cùm jam inscripta essent ; sed ad hanc prius deportanda, cùm abessent longiusculè. Quærentibus modum inscriptas machinas transferendi, etiam mille viris præter lapicidas septuaginta, ac lignorum ingentem struem , funium & curruum multitudinem decretis , occurrit operum Præsidibus, Europæum Patrem expeditiùs & brevioribus impensis rem confecturum. Confestim ædiles advolant , & seriò , an experiri volentes? quot homines , ligna , funes requireret ad marmora adducenda perquirunt : Ajuntque Regem Patri id muneris exequendum committere.

130 *Initia Expedit. Christiana ad Chines.*

Paucis inquit Pater, trochleis, ac polispaſto eſt opus, tribus item ad ſummum trabibus, octo decemve novis funibus, & operarijs quinquaginta.

Mirati paucitatem operarum, ad nutum omnia quàm citiſſimè fiſunt. Adducitur promiſſâ cum facilitate prima moles, teſtudinis figuram emetiens, ſeptuaginta circiter millium pondo, ac loco ſuo collocatur. Tum aliud marmor librarum quadraginta millium, cui erigendo admovere manum tota multitudo antea reſugerat, attollitur, everſo priori in medio aëre obverſum in deſtinatum ſitum. Applauſit cum Regulis ac tribunalium præſectis univerſus Regni Magiſtratus, qui ad ſpectaculum confluxerat. Erectus unâ cum machinis æmulus, qui livore proſtratus dudum jacuerat, & dimidiâ die perfectum intuens, quod elaborandum pluribus diebus crediderat, murmura & querelas ſuas adverſus thaumaturgum, uti interpretabatur, indignatus: age, inquit Pater, quia tam facili negotio præter omnium opinionem hæc perfeciſti, de me quoque victoriam cane. Per te omnia nunc credam fieri, quæ poſſe negabam.

CA-